

Szeged bolygói

8. Ásotthalom

A kenyér kézről kézre

Meddig élnek a hidak?

Megvallatták már többször is a „lófogdosó” dombot, ahonnan régi, bronzkori idők bizonyítékai jöttek elő. A jó hun vitézek 425-ben szállották meg Szeged környékét és később faluszerű csoportok alakultak ki. A futóhomok, a tócsák, nádasok és járhatatlan utak világában a szél, a betyár volt a legnagyobb úr. A beláthatatlan legelőkön állatok és pásztorok éltek, a dombokon üttöttek fel galyibájukat, ott élték le silány kis életüket, ott haltak meg, beletemetkeztek a módosabb dombok tövébe.

Ruzsafa

A szegedi várat 1686 októberében üritették ki. Ekkor húzódtak ki a lakosok a szállásokra, a tönkrement szőlők helyett új telepítésekhez kezdtek, s fellendült a földművelés.

Nagy út volt a városig. Szabadkára, Horgosra, „Szegedre igyekeztek keresztelők, házasságkötésre, temetkezésre. Alsó-, Felsőfőlyán egy-egy központot állított fel a város 1883-ban. Majd a 83 ezer holdat kitevő Alsó-főlyán kilenc kapitányságra osztotta fel, így lett Átokháza is tanyai kapitányság.

Nagy tisztelete van még ma is a faluban a hajdani betyárvezérnek. A szegényeséget pártoló embert látták benne, annak idején bújtatták, most meg legendákat mondanak róla.

A Ruzsafa valóság. Hatalmas, fekete nyár, töredeznék már az ágai. Négyen ha körülérlik. A pusztázók kergettek, elkapták a lejáró ágakat, a lova pedig futott tovább. Sohasem fogták el ezen a tájon.

Várostanysa néven 1942-ben önálló közigazgatást kapott a falu. Jegyzőséggel. Akkoriban 7480 lakost számoltak erre fel. A köztérmenyeken kívül 12–13 épület árvalkodott a belterületen.

Költözők

A tanácsok megalakulásával új fejezet kezdődött Ásotthalmon is. A választást 1950. október 22-én tartották. Azóta alakult ki a falu. Most a 22 ezer holdas közigazgatási területen 5850 lakost tartanak nyilván. Tanácsháza, templom, orvosi rendelő, óvoda, iskolai napközi otthon, 12 iskola, kül- és belterületen, művelődési otthon, mozi, gyermekotthon, szőlő- és borkert, posta, erdőgazdaság, erdészeti szakiskola, takarékszövetkezet, egészségügyi tanácsadó, cukrászda, 13 bolt, 3 kocsmá, kávéház, strand, egy tiszta- és fürdő, stranddal együtt, jelenti a központot. Egy állami birtok, egy közös gazdaság és három termelőszövetkezeti csoport gazdálkodik a határban.

Hangulatos, de rendezetlen falu. Hősi emlékmű lapul a tanácsháza mellett, szembevele az út másik oldalán a

kőkrisztus. A sarkon hatalmas nyárfa, feldíszített plakátokkal, hirdetésekkel. Szép, kényelmes, új házak. A kertekben szőlő. Mindjárt a központban szürke, unalmas futballpálya ásit, kisvasút kanyarog, rossz kis fodrászüzletek és Ózike néven egy hangulatos presszó.

Fogy a falu. Nagy az elvándorlás. Messze esik Szeged, 33 kilométerre, mégis hívja, csábítja az embereket. Számok. 1962-ben 6542 lakos élt itt, 1965-ben már csak 5957. Ezenként 550 család rakja kocsira bútorát, másból keresi a boldogulását. Leginkább Újszegeden, vagy Petőfitelepen.

Egy vélemény. — Nincsen szőlőm, gyümölcsösöm. Pedig a jó pénz ez adja. A kenyért Szegedre járok. Miért ragaszkodnék a faluhoz?!

Eljárnak busszal, kisvasúttal, vállalati autókkal. Hat-százan is lehetnek, akiknek rendes, állandó munkahelyük van Szegeden, kezdve a gyáráktól a vízügyi igazgatóságig. Hódít még a piac is. Szőlőt, gyümölcsöt, tejterméket, tojást és élő állatot kínálnak a homokiak. Autóval, motorral hamar beszállnak.

Futóhomok

Megélni Ásotthalmon. 68 embernek személykocsija, 250-nek nagy-, 340-nek pedig kismotorja van. Ezren fizetnek elő a rádióra, 110-en pedig a televízióra. Akadnak, akiknek igen jó szőlő, gyümölcsterületük van, duzzadó bugyellárisuk. Párszáz ezer forinttal.

Az időjárás szélsőséges. A víz, az aszály az utóbbi években meglátogatta a homokot. Sajnos a talajszint miatt a vízelvezetés nem nagyon lehetséges. Ipar nincs. Fő termények: rozs, kukorica, fűszerpaprika, szőlő és gyümölcs. Kiterjedt az állattenyésztés. Korábban 3 ezer holdnyi szőlő díszítette a határt, ma már csak 1600 hold. A Kíssoron az állami birtokon található egy tagban 500 hold, igazi nagyüzem. Tájjellegű bora a falunak nincs. Amúgy az emberek szívesen isszák még a kocsmában is. Évente 2 millió 200 ezer forintot forgalmazznak a boltok italból, ami a községre fordítandó összes költség kétszerese.

Nem fut el a homok. Bedő Albert erdőmérnök, akinek nevét a szakiskola viseli és Kiss Ferenc erdőmérnök sokat tett a homok megkötésért, fásításáért. Így aztán hozzákötődött a tájhoz, mása az embernek.

Új szokások

Változik a lakodalom. A vőfély nem maradhatna el a fél világért. A kikerés sem, a nagy fonott kalács, a gyűrűzés sem. Ami új, két helyen tartják a lagzit, ne legyen panasz. Első szomba-

ton a lányok háznál, másik szombaton pedig a fiús háznál. Jó kiadósan, több száz résztvevővel. A legutóbbi népnépelel statisztikája: levágtak 15 birkát, 130 baromfit, s megittak 900 liter bort, meg aztán néhány mázsa édességet is elkótyavetyéltek.

Más. Minden esztendőben négy-öt ember eldobja magát az életet. Fiatalok is. Magány, szerelem, féltékenység, ezek játszanak leginkább közre. De néha megfoghatatlan, érthetetlen az egész. Mondják, jól bíró fiatalember volt, kocsi vásárolt, anyagi gondok nélkül élt. Egyszeriben végzett magával.

A homok szőlővel, gyümölcseivel teríti meg az asztalokat, akik még nem hűlenkedtek meg a földtől, vigasztalást, nyugalmat, megélhetést találnak.

Sz. Lukács Imre

Történelmi visszapillantás

Szegedi harcok ötven évvel ezelőtt

Ötven évvel ezelőtt, 1918. április-májusában megerősödött hazánkban a tömeges harcok az imperialista háború és a népi nyomó kormányzat ellen. A fiatal szovjet állam következetes békepolitikája követendő példát nyújtott a magyar nép számára is. 1918. április-májusában minden addiginál hatalmasabb megmozdulások zajlottak le a háború és a reakció ellen. Ezekből méltóképpen kivette részét Szeged dolgozó népe is.

1918. április 22-én ország-szerte nagyarányú sztrájkok és tüntetések zajlottak le a békekért és az általános titkos választójogért. Szegeden is leállt aznap délután az üzemekben a munka. Az üzletek, vendéglők és kávéházak is bezártak ekkor. A város minden részéből elindultak a munkások három órák. Mintegy nyolcezer ember vonult a Korzó mozi elé „Világkéért akarunk!” „Eljen az általános, egyenlő, titkos választójog!” — ezek a kiáltások töltötték be az egész várost. A Korzó moziiban négykor kezdődött meg a népgyűlés. Zsúfolásig telt meg az épület; a székek sok esetben ketten ültek. Olejnyik István ismertette az április 22-i országos megmozdulások célját. Nemes Lajos felszólalásában hangot adott a munkások békevágyának. Jelen voltak a gyűlésen a polgári demokratikus csoportok képviselői is. Részükről dr. Balassa Armin, dr. Kállai Emil és Becsey Károly szóltak fel. Érdekes színelőadás volt a gyűlésnek Széll Juliska beszéde, ki a munkások békevágyát fejezte ki szenvedélyes szavakkal. Az im-pozáns népgyűlés végén határozatot fogadtak el, mely kimondta: Szeged népe a békekért és a választójogért „a legélesebb és legszán-tóbb fegyverekkel küzd, és annak érdekében minden rendelkezésre álló eszközt igénybe vesz...”

Eljött május 1. A hagyományos nemzetközi munkás-ünnepet 1918-ban hazánk dolgozói nagyarányú háborúellenes tiltakozásra használták fel. Szeged munkásai is lázasan készültek a nagy napra. A haladó polgárság is rokonszenven figyelte ezt. A Délmagyarország május 1-én megállapította: „Ezen a napon a béke boldog éveiben is megállt a munka zakatolása... Megállt most is minden a háború forrtegyében, amikor elfelejtették ünnepelni már az emberek... Május elsején a világ összes munkásai kivonulnak a gyá-rak füstjéből, a műhelyek fullasztó levegőjéből a szabadba, hogy békét, választójogot és szabad emberi életet követeljenek. A munkásság tüntetése mind nagyobb méreteket ölt és nem lesz sokáig már pusztába vesző szó.”

Május 1-én reggel már nyolc órákor tömegesen jelentek Szeged proletárai a Munkásotthon előtt. Kilenc órákor elindult a tömeg. Vörös zászlók és békét követelő jelszótáblák alatt, négyes sorokban haladt a nagy sokaság a Zrínyi, a Somogyi és a Kelemen utcákon át a Szechenyi térre, majd innen a közúti hídon át a Népligetbe. Közben a majdnem tízezeres tömeg „Vesszen a háború!” kiáltásai betöltötték az egész várost.

Alig múlt el a május 1-i ünnep, néhány nap múlva jött a másik. Május 5-én emlékezett meg az egész világ proletariátusa Marx Károly születésének századik évfordulójáról. Szeged munkássága igyekezett e nagy napot méltón megünnepelni. Megjegyzendő azonban, hogy Marx nagyságát ekkor már a város haladó polgársága is elismerte. A Délmagyarország így írt a munkásságtól nagy halottjáról: „Neve a kevés halhatatlanoké között van. Fényére nem vetnek árnyékot egységek, csoportok vagy tömegek elkarnyarodásai, sokszor végtelen ballépései vagy tévedései.”

Május folyamán megélen-kült a szegedi munkásmoz-galom. Ennek legharcosabb megnyilvánulása ekkor a Kenderfonógyárban játszódott le. Május 4-én volt füzetössztás, és a gyár tulaj-donosai sok munkásnőnek a béréből levontak komoly összegeket. Ez érthetően nagy elégedetlenséget keltett. Mintegy négyszáz munkásnő követelte a levont összegek azonnali kiutalását. Miután a hivatalnokok erre nem voltak hajlandók, a tömeg egyre fenyegetőbb magatartást tanúsított. Betörték az ablakokat és be akartak hatolni az irodába. A gyár-urai szorult helyzetbe kerültek; ezért telefonon hatósági segítséget kértek. Nagy-számú rendőri és katonai erő jelent meg, és erőszakkal oszlatta fel a munkásnők tüntetését.

Májusban más szakmák dolgozói is élénk mozgalmi tevékenységet fejtettek ki. Május 17-én a dohánygyári munkások kétszáz főnyi küldöttsége kereste fel a pol-gármestert. Tiltakoztak az

ellen, a hadbavonultak hoz-zátartozóitól megvonják a hadiségélyt azon a jogcímen, hogy „mivel dolgoznak, két-féle címen pénz nem kap-hatnak”. A küldöttség rá-mutatott arra, hogy a do-hánygyártól kapott tsekély-fizetés nem ellensúlyozza a katonai szolgálatra bevonult férj kiesett keresetét. A fel-vonulás sikerrel járt; a ha-tóság kénytelen volt a sé-relmet orvosolni. Május 14-én a szegedi vasutasok tar-tottak közgyűlést. Elhatározták a szakszervezetekhez va-ló csatlakozást és tiltakoztak a háború ellen. Május végén pedig a cipőipari szakmában kezdődött nagyobb arányú sztrájkmozgalom. Ennek cél-ja az anyagi körülmények javítása volt.

A munkásmozgalom me-gnövekedett aktivitása mo-zgásba hozta a polgári de-mokratikus ellenzékét is. Szegeden élénk tevékenysé-gét fejtett ki a Károlyi-párt helyi szervezete. Május közepén országos botrányt kel-tett, amikor nyilvánosságra került az, hogy a német tit-kosszolgálat Károlyi Mihályt el akarta tenni az útból. A szegedi „függetlenségi és 48-as” szervezet is tiltako-zott a hazánk belügyeibe va-ló német beavatkozási kí-sérlet ellen. A helyi Károlyi-párt erős agitációt folytatott a háború és a hazánkat ka-tasztrofába vivő német szö-vetség ellen.

Májusban megélenkült Sze-ged irodalmi élete is. Ebben jelentős szerepe volt a nagy költőnek: Juhász Gyulának. Május 8-án előadást tartott „Szociális eszmék a modern szépirodalomban” címmel. A költő ez alkalommal is kife-jezte: az irodalom hivatása a nép ügyének szolgálata. Nagy tetszés fogadta előadá-sát. Május 22-én újabb fel-olvasást tartott. Ebben Hau-ptmann, Heyermann, Zola és Barbusse világhírű írók munkásságát elemezte. En-nek az előadásnak az volt az érdekessége, hogy az említett alkotók mind a legélesebben támadták a háborút. Nem véletlen tehát, milyen idő-szerű célzattal választotta Juhász Gyula ezt a témát.

1918. április-májusában igen élénk politikai élet volt Szegeden. Az április 22-i, május 1-i és 5-i megmozdu-lások, a sztrájkok, a mun-kásság és a polgári demok-ratikusság ellenzék különböző megnyilvánulásai híven tükrözték a város népének vé-lelményét.

Dr. MERÉNYI LÁSZLÓ a történettudományok kandidátusa

Az amerikai Ohio-i híd tragikus összeomlásáról be-számoló hírek az áldozatok számának közlése után azt is megemlítették, hogy a szerencsétlenség két nappal azelőtt történt, mielőtt át-adták volna a már megépült új hidat. Nem gyakoriak, de előfordultak már ehhez ha-sonló tragédiák. Három éve Venezuelában dőlt össze egy függőhíd; ez azonban sza-bályos közlekedési baleset-nek számít, hiszen az törté-nét, hogy a sűrű ködben egy tankhajó nekiütközött az egyik pillérnek.

Hazánkban több mint tíz-ezer híd szolgálja a forgal-mat; felügyeletük a KPM Hidosztályának feladata.

— Előfordult-e már ná-lunk is hasonló szerencsét-lenség? — kérdeztük Trä-ger Herbert főmérnöktől.

— Nem — hangzott a vá-lasz. Aztán a Kossuth-hidat említi, amelyet éppen idő-

ben bontottak le. Közvetle-nül a háború után épült, s számítottak arra, hogy leg-feljebb egy évtizedet szol-gál. Állandóan ellenőrizték, s amikor jelentős hibákra bukkantak, először a jármű-forgalmat állították le, majd később a gyalogosok elől is elzárták. Volt olyan idő, hogy nyáron lehetett hasz-nálni, télen viszont nem. Ennek az a magyarázata, hogy a hegesztési hibák a hidegben nagyobb veszélyt jelentettek.

— Mi veszélyezteti a hi-dak biztonságát?

— Minden anyag, még az acél is öregszik. A régebbi szerkezetű, sokpilléres hidak azonban biztonságosak. Fennmaradtak köből épült kisebb hidak még a római korból is. A legöregebb ma-gyar híd a kilenc lyukú hor-tobágyi, amely 1829-ben épült. A Margit-híd két par-ti nyílása is száz éves lesz nem sokára. A függőhidak szorúlnak leginkább ellen-őrzésre, ennek az a magya-rázata, hogy konstrukciójuk-nál fogva több a hibalehe-tőségük.

A függőhidakat elsősor-ban a szél- és a tartókábe-lek korróziója veszélyezteti. Magyarországon minden hi-dat a szabályzatban előírt módon ellenőrzik, egye-ten függőhidunk, az Erzsé-bet-híd azonban különleges — és sürűbb vizsgálatoknak van kitéve.

A főmérnök szabálykönyvet lapoz fel, ez tartalmazza a hidak ellenőrzésének előírá-sait. Negyedévenként egy technikus végzi a szemlé-t, éventenként egy mérnök, s ez már mélyrehatóbb vizsgá-latokkal jár. A nagyobb hi-dakat minden tíz évben alapo-s ellenőrzésnek vetik alá, amelynek során a hagyomá-nyos módszerek mellett ipari röntgenberendezéseket is használnak. A legtöbb hi-baforrás a szegescsövek, a hegesztések, a „függőhidak-nál pedig a tartókábelek bi-lincskötései rejtik magukban. A korrózió ellen a gondos festési eljárások nyújtanak védelmet, ezért szükséges a festés rendszeres ellenőrzése is. A kulcsfontosságú pon-tokról időnként fényképfel-vételeket készítenek, s azo-kat összehasonlítják. Az ilyen fővizsgálatok leglénye-gesebb eleme a hidak ten-gerszinthez viszonyított ma-gaságának mérése, vagyis a süllyedés meghatározása. Jól megépített hidaknál nem fordulhat elő egy-két milli-méternél nagyobb süllyedés. Egy-egy nagy hidnak köte-telekre rúgó „egészségügyi lapjai” vannak. Ezenként mintegy 12 millió forintba kerül a biztonsági okokból végzett vizsgálat — és javí-tásorozat az ország hídjaín.

A hidakat, amelyeknek átlagos életkora száz év, már megépítésükkor nagy biz-tonsággal tervezik. Az erő-sen igénybevett részek két és fél-szer szilárdabbak, mint amennyit az elképzelhető legnagyobb igénybevétel megkíván. Az ellenőrzés azonban szükséges, hiszen valószínű, hogy az Ohio-híd tragédiáját is meg lehetett volna előzni. A leglénye-gesebb természetesen az a vizs-gálat sorozat, amelyet a híd megépülés után végeznek el. Ilyen a terhelési próba is. Az ennek során követ szállító gépkocsivezetők gyakran veszélyességi pótlé-kot kérnek. Ez azonban nem jár, hiszen a terhelési próbát nem azért végzik, hogy megtudják, vajon összedől-e a híd? Így ellenőrzik a mérnökök számításaikat, s a legnagyobb biztonságot s-gülis az átgondolt tervezés-ben rejlik.

Benedek B. István

Divat a teázás

Az elmúlt öt év alatt 80 százalékkal emelkedett a tea-fogyasztás Európában. Ugyan-akkor Nagy-Britanniában, amelyet a világ legtöbb tea-fogyasztó országának tekin-tenek, a teafogyasztás válto-zatlan maradt.

Harminc fillér

Éppen Trombi-tás legújabb va-gánykodásairól viccelődtek a koc-smacimborák. Arról, hogy végigjárja az italboltokat, min-denütt egy pohár-al iszik meg, s minden esetben 30 —80 fillérrel ke-vesebbet fizet, mint amennyi jár-na. Megjártá-m, mintha éppen annyi pénze hiá-nyozna. De csak

miután kimérték neki az italt.

— Na, engem nem ver át — mondta a csapos. Ekkor lépett be Trombitás.

— Kérlek egy „házmestert”.

— Adom — s rákacsintott a töb-biekre. — Tessék, három deci bor, két deci decád, az annyi mint öthar-minc.

— Igen... négy-ötven, negyven-

VASÁRNAP,
1968. ÁPRILIS 28.